

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 336.77: 656.07

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-3.3>

Бойко Н.В.

*старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний транспортний університет*

Заяц О.В.

*старший викладач кафедри менеджменту,
Національний транспортний університет*ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті проведено емпіричну оцінку сучасного стану кредитування транспортних підприємств комерційними банками, визначено його особливості та запропоновано напрями вдосконалення. Досліджено сучасний стан кредитування транспортних підприємств із позиції ролі кредитування у формуванні фінансових ресурсів комерційних банків, а також із позиції схильності комерційних банків до кредитування транспортних підприємств. Банківський сектор України виступає кредитором транспортних підприємств із відносно стабільним рівнем кредитної активності останніх у довгостроковому періоді, проте частка кредитів, наданих транспортним підприємствам, у кредитному портфелі комерційних банків зменшилася. Основними кредиторами транспортних підприємств є Сбербанк, «ПриватБанк» та «Укресімбанк» з одночасно високим рівнем непрацюючих кредитів. Розміри кредитних портфелів інших комерційних банків менші з одночасно нижчим рівнем непрацюючих кредитів. Щоб активізувати процес залучення кредитних коштів до фінансування розвитку транспортних підприємств, необхідно реалізовувати комплекс заходів із поліпшення кредитоспроможності підприємств, надання державної підтримки позичальникам та зменшення відсоткових ставок комерційними банками.

Ключові слова: кредитування, непрацюючі кредити, транспортні підприємства, комерційні банки, звітність НБУ.

FEATURES OF LENDING TO TRANSPORT COMPANIES IN MODERN

Boiko Natalia, Zaiats Olga

National Transport University

The article provides an empirical assessment of the current state of lending to transport enterprises by commercial banks, identifies its features and suggests areas for improvement. The object of study is the current state of lending to transport companies. The purpose of the work is to study the current state of lending to transport enterprises from the standpoint of the role of lending in the formation of financial resources of commercial banks, as well as from the standpoint of the propensity of commercial banks to lend to transport enterprises. The research method is an empirical assessment of statistical data of the State Statistics Service of Ukraine and the National Bank of Ukraine using generalization methods and relative indicators. General trends in transport enterprise lending should be identified by dynamics of followed indicators: overall size of loans, received by transport enterprise; part of loans, received by transport enterprise in overall size of credit loans. Credit funds are one of the sources of financing the development of transport enterprises, which has significant potential both in terms of acquisition of non-current assets, primarily vehicles, and in terms of financing current costs and ensuring the continuity of transport services. The banking sector of Ukraine is a creditor of transport companies with a relatively stable level of credit activity of the latter in the long run, but during 2019 the share of loans granted by the transport company in the loan portfolio of commercial banks decreased. The main creditors of transport companies are Sberbank, PrivatBank and Ukreximbank with a high level of non-performing loans. The loan portfolios of other commercial banks (UkrGasbank, UkrSibbank, Raiffeisen Bank Aval, Oschadbank, PUMB, OTP Bank, Citibank, etc.) are smaller with a lower level of non-performing loans. In order to intensify the process of attracting credit funds to finance the development of transport enterprises, it is necessary to implement a set of measures to improve the creditworthiness of enterprises, provide state support to borrowers and reduce interest rates by commercial banks.

Keywords: lending, non-performing loans, transport companies, commercial banks, NBU reporting.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування транспортного підприємства та високий рівень конкурентоспроможності можливі лише за умови використання підприємством різних фінансових ресурсів. Станом на початок 2020 р. власні фінансові ресурси транспортних підприємств становили 58,4% [1] проти

67,6% у 2015 р., 63,6% у 2016 р., 61,2% у 2017 р., 54,4% у 2015 р. [2, с. 95]. Частка власного капіталу транспортних підприємств залишається високою з тенденцією до зменшення, що актуалізує застосування інших джерел фінансових ресурсів. Одним із таких слід уважати кредити комерційних банків, що можуть бути застосо-

вані транспортними підприємствами для придбання основних засобів, передусім транспортних засобів, нематеріальних активів, довгострокових фінансових інвестицій, запасів, погашення поточної кредиторської заборгованості тощо.

Отже, кредитування транспортних підприємств у сучасних умовах потребує особливої уваги та науково обґрунтованого підходу, що зможе забезпечити формування фінансових ресурсів у достатньому для сталого розвитку та безперебійного функціонування підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове підґрунтя фінансування транспортних підприємств, у тому числі кредитування, знайшло місце у доробках таких вітчизняних учених, як: А.В. Базилук, В.В. Бобиль [3], В.В. Бойко [4], С.В. Бойко, С.М. Голубка [6], В.В. Гошовська, Г.В. Кириченко, О.І. Никифорок, П.А. Овчар, О.М. Парубець, Д.О. Сугоняко, Л.Ю. Чмирьова, Н.О. Федяй [1–7] та ін. Успереч доробку вітчизняних учених питання щодо особливостей кредитування транспортних підприємств не має належного висвітлення за винятком кількох фахових публікацій [3–9]. В.В. Бобиль та С.В. Луцко обґрунтовують застосування комплексного підходу до активізації кредитування транспортних підприємств, «яку необхідно вирішувати не тільки комерційним банкам, а й уряду, парламенту і Національному банку України» [3, с. 20]. В.В. Бойко та Г.В. Кириченко обґрунтовують посилення ролі держави у забезпеченні активізації кредитування транспортних підприємств, а саме «державного сприяння у їх фінансовому забезпеченні та створенні умов для залучення банківського капіталу в реальний сектор» [4, с. 256].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану кредитування транспортних підприємств із позиції ролі кредитування у форму-

ванні фінансових ресурсів комерційних банків, а також із позиції схильності комерційних банків до кредитування транспортних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальні тенденції кредитування транспортних підприємств слід ідентифікувати за динамікою таких показників: загальний розмір кредитів, отриманих транспортними підприємствами (рис. 1, вісь у основна); частка кредитів, отриманих транспортними підприємствами у загальному розмірі кредитного портфеля (рис. 1, вісь у допоміжна).

У 2015–2020 рр. загальний обсяг кредитів, наданих депозитними корпораціями (крім Національного банку України) транспортним підприємствам, коливався на рівні 29 770–49 324 млн грн із постійними помірними сезонними коливаннями. Поступово у 2019 р. відбулося зменшення кредитної активності транспортних підприємств, і щомісячне зменшення залишків за кредитами, наданими транспортним підприємствам у березні-вересні 2019 р., становило 1 418,8 млн грн.

Частка кредитів, отриманих транспортними підприємствами, у загальному розмірі кредитного портфеля коливалася на рівні 4,0–5,0% у 2015–2020 рр. із постійними помірними сезонними коливаннями. За динамікою частки кредитів, отриманих транспортними підприємствами, можна визначити тенденцію до зменшення: у 2015 – першому півріччі 2016 рр., коли відносний показник зменшився з 4,8% до 4,2%, що було гармонізоване зі зменшенням абсолютних розмірів кредитування; у першому півріччі 2017 р., коли відносний показник зменшився з 4,7% до 4,2%, що було гармонізоване зі зменшенням абсолютних розмірів кредитування; у першому півріччі 2019 р., коли відносний показник зменшився з 4,8% до 4,2%. У другому півріччі досліджуваних років відбувається підвищення кредитної активності транспортних підприємств та

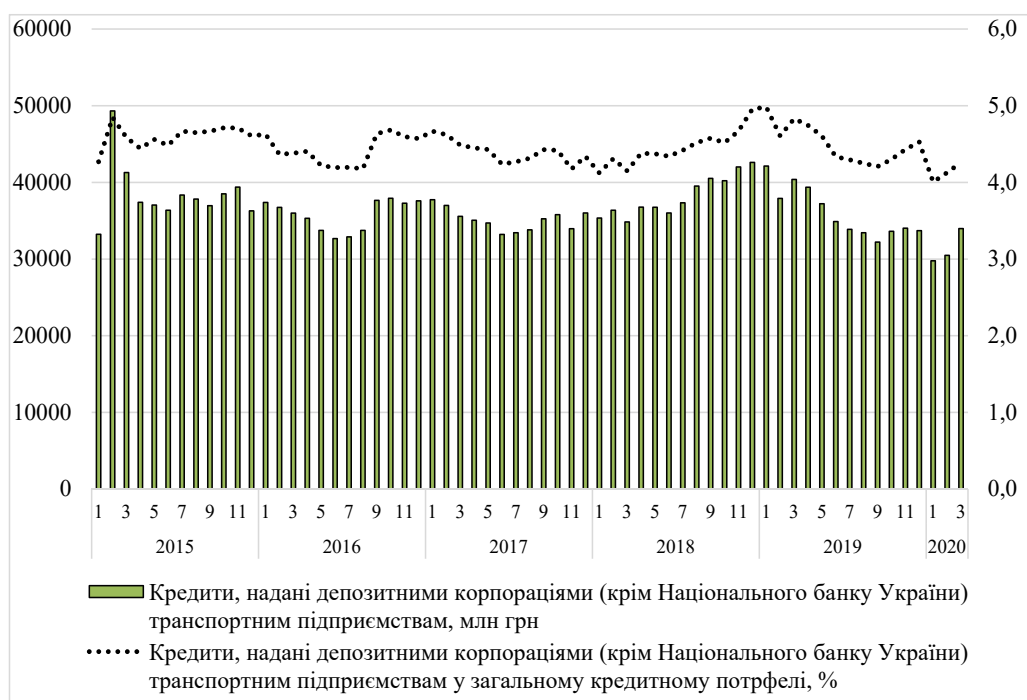

Рис. 1. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) транспортним підприємствам у 2015–2020 рр.

збільшення обсягів залучення кредитів комерційних банків до фінансування діяльності. Кредитна активність транспортних підприємств поступається кредитній активності суб'єктів господарювання торгівлі, переробної промисловості, сільського господарства, постачання електроенергії, газу.

Кредиторами транспортних підприємств є комерційні банки України. Емпіричний аналіз кредитування транспортних підприємств обмежено 2019 р. відповідно до оприлюднених даних Національним банком України [10]. З урахуванням невисокої частки кредитів, отриманих транспортними підприємствами, частина комерційних банків не мала у власних кредитних портфелях кредитів транспортних підприємств (на початок 2019 р. – «Альтбанк», «Банк Фамільний», «Ідея Банк», «Правекс Банк», «Аркада», «Айбокс Банк», «Кліринговий Дім», «ІНГ Банк Україна», «Банк Траст-Капітал», «Кредит Європа Банк», «Укрбудінвестбанк», «Мотор-Банк», «Банк ¾», «Портал» та ін.) або їх частки становили менше одного відсотка.

Вибірку провідних комерційних банків-кредиторів сформовано за даними Національного банку України [10] (табл. 1).

Сучасний стан розвитку кредитування транспортних підприємств свідчить про пріоритетність кредитування наземного і трубопровідного транспорту (залишки коштів за наданими кредитами на початок 2019 р. – 25 741,2 млн грн, на кінець 2019 р. – 12 590,6 млн грн) та складського господарства та допоміжної діяльності у сфері транспорту (залишки

коштів за наданими кредитами на початок 2019 р. – 16 184,1 млн грн, на кінець 2019 р. – 18 591,4 млн грн).

Водночас кредитування підприємств водного та авіаційного транспорту не має належного поширення у вітчизняній практиці, незважаючи на збільшення у 2019 р. на 27,9% та 134,1%, відповідно. Інша особливість кредитування підприємств водного та авіаційного транспорту – обмеженість складу кредиторів. За напрямом «Водний транспорт» кредити надавали лише «Укрексімбанк», «Банк Альянс», «Райффайзен Банк Аваль», «ПриватБанк», «Кредобанк», «МТБ Банк», «Полтава-банк», «Укрсиббанк», «Радабанк», «ОТП Банк», «Таскомбанк»; за напрямом «Авіаційний транспорт» – «Укрексімбанк», «Банк Альянс», «Райффайзен Банк Аваль», «ПриватБанк», «Львів», «Полтава-банк», «Креді Агріколь Банк», «Місто Банк», «ОТП Банк».

Висновки з проведеного дослідження. Кредитні кошти – одне з джерел фінансування розвитку транспортних підприємств, що має значний потенціал як у частині придбання необоротних активів, передусім транспортних засобів, так у частині фінансування поточних витрат та забезпечення безперебійності надання транспортних послуг. Банківський сектор України виступає кредитором транспортних підприємств із відносно стабільним рівнем кредитної активності останніх у довгостроковому періоді, проте протягом 2019 р. частка кредитів, наданих транспортним підприємством, у кредитному портфелі комерційних банків зменшилася. Основними кредиторами транспортних підприємств є «Сбербанк», «ПриватБанк»

Таблиця 1

Провідні комерційні банки – кредитори транспортних підприємств у 2019 р.

Банк	Залишки коштів за наданими кредитами, млн грн			Частка непрацюючих кредитів, %			Пріоритет кредитування
	01.02.2019	01.01.2020	Темп росту	01.02.2019	01.01.2020	Темп росту	
Сбербанк	12119,3	9908,6	0,8	41,9	46,3	1,1	Наземний і трубопровідний транспорт
ПриватБанк	5770,9	6374,6	1,1	84,7	78,1	0,9	Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту
Промінвестбанк	4961,2	7,0	0,0	100,0	100,0	1,0	Наземний і трубопровідний транспорт
Укргазбанк	4157,8	1792,9	0,4	2,9	8,3	2,8	Наземний і трубопровідний транспорт змінено на складське господарство та допоміжну діяльність у сфері транспорту
Укрексімбанк	2869,9	4518,6	1,6	15,1	23,6	1,6	Наземний і трубопровідний транспорт
Укрсиббанк	1422,4	2536,7	1,8	0,2	0,3	1,3	Наземний і трубопровідний транспорт змінено на складське господарство та допоміжну діяльність у сфері транспорту
Райффайзен Банк Аваль	1180,3	911,2	0,8	6,5	6,1	0,9	Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту
Ощадбанк	1174,2	890,7	0,8	1,4	2,8	2,0	
Таскомбанк	1062,8	619,3	0,6	3,0	2,7	0,9	Наземний і трубопровідний транспорт змінено на складське господарство та допоміжну діяльність у сфері транспорту
Банк Восток	814,3	581,4	0,7	4,2	0,0	0,0	
ОТП Банк	511,1	600,9	1,2	5,0	2,5	0,5	Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту
ПУМБ	364,1	906,8	2,5	9,4	4,8	0,5	
Сітібанк	246,7	1093,3	4,4	0,0	0,9	–	

та «Укресімбанк» з одночасно високим рівнем непрацюючих кредитів. Розміри кредитних портфелів інших комерційних банків («Укргазбанк», «Укрсіббанк», «Райффайзен Банк Аваль», «Ощадбанк», «ПУМБ», «ОТП Банк», «Сітібанк» тощо) менші з одночасно нижчим рівнем непрацюючих кредитів. Щоб активізу-

вати процес залучення кредитних коштів до фінансування розвитку транспортних підприємств, необхідно реалізувати комплекс заходів із поліпшення кредитоспроможності підприємств, надання державної підтримки позичальникам та зменшення відсоткових ставок комерційними банками.

Список використаних джерел:

1. Показники балансу великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2020 року. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Діяльність суб'єктів господарювання 2018 : статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_dsg_2018.pdf.
3. Бобиль В.В., Луцко С.В. Кредитування підприємств транспорту в умовах кризи. *Проблеми економіки транспорту*. 2011. Вип. 2. С. 19–20.
4. Бойко В.В., Кириченко Г.В. Роль кредитування у вирішенні проблем функціонування підприємств транспорту в сучасних економічних умовах. *Вісник Національного транспортного університету*. 2010. № 21 (1). С. 254–256
5. Бойко С.В., Гошовська В.В., Бойко Н.В. Волатильність бюджетного фінансування дорожнього господарства в Україні. *Modern economics*. 2019. № 14. С. 26–32.
6. Holubka S.M., Ovchar S.M. Financial aspects of national automobile transport development. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 1. С. 95–103.
7. Никифорок О.І., Чмирьова Л.Ю., Федяй Н.О. Перспективи фінансування транспортних проєктів у рамках міжнародної фінансової допомоги. *Економіка України*. 2015. № 4. С. 45–57.
8. Парубець О.М., Сугоняко Д.О. Обґрунтування джерел фінансування транспортного сектору України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 10. С. 56–60.
9. Фінансове та обліково-аналітичне забезпечення підприємств дорожньо-транспортного комплексу : монографія / за наук. ред. проф. А.В. Базиліук. Київ : Кондор, 2016. 237 с.
10. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.

References:

1. Indicators of the balance of large and medium-sized enterprises by type of economic activity, 1 January 2020. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 25 August 2020).
2. Activities of business entities 2018 : statistical collection. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_dsg_2018.pdf (accessed 25 August 2020).
3. Bobyl V.V., Lutsko S.V. (2011) Kredytuvannya pidpriemstv transportu v umovakh kryzy [Lending transport companies in crisis]. *Zbirnyk naukovykh prats Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazaryana. Problemy ekonomiky transportu – Collection of scientific works of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan. Problems of economics of transport*, vol. 2, pp. 19–20.
4. Boiko V.V., Kyrychenko H.V. (2010) Rol kredytuvannya u vyrishenni problem funktsionuvannya pidpriemstv transportu v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [The role of lending in solving the problems of functioning of transport enterprises in modern economic conditions]. *Visnyk Natsionalnoho transportnoho universytetu – Visnyk of National Transport University*, no. 21(1), pp. 254–256.
5. Boiko S.V., Hoshovska V.V., Boiko N.V. (2019) Volatylnist biudzhetnoho finansuvannya dorozhnoho hospodarstva v Ukraini [Volatility of Budget Financing of Road Economy in Ukraine]. *Modern economics*, no. 14, pp. 26–32.
6. Holubka S.M., Ovchar P.A. (2018) Financial aspects of national automobile transport development. *Finans.-kredyt. diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: problems of theory and practice*, no. 1, pp. 95–103.
7. Nykyforuk O.I., Chmyrova L.Yu., Fediai N.O. (2015) Perspektyvy finansuvannya transportnykh proektiv u ramkakh mizhnarodnoi finansovoi dopomohy [Prospects for financing transport projects within the framework of international financial assistance Economy of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 4, pp. 45–57.
8. Parubets O.M., Suhoniako D.O. (2017) Obhruntuvannya dzherel finansuvannya transportnoho sektoru Ukrainy [Substantiation of sources of financing of the transport sector of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, no. 10, pp. 56–60.
9. Bazyliuk A.V. (2016) *Finansove ta oblikovo-analitychne zabezpechennia pidpriemstv dorozhno-transportnoho kompleksu* [Financial, accounting and analytical support of enterprises of the road transport complex]. Kyiv: Kondor.
10. Supervisory statistics. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (accessed 25 August 2020).

E-mail: zaiats.olga.v@gmail.com